

”Jarlsminde”

Historien om stedet og gården i Stavtrup vil altid være knyttet til historien om den dansk-norske komtesse Juliane Marie Wedel Jarlsberg, som efter et omflakkende liv i Europa kom til Aarhus og Stavtrup og flyttede gården ud på marken og byggede det specielle og smukke stuehus, som stadig er bevaret. Gården er opført i starten af 1800-tallet og blev i 1997 opført i det nationale register over fredede bygninger og steder i Danmark.

Bente og Einar Rud Pedersen, som i dag er bosiddende på Jarlsminde, har skrevet en spændende bog om gårdens historie og ejerne gennem tiden. Herunder historien om komtesse, som var en usædvanlig kvinde med en enestående livshistorie. Bogen kan findes på lokalarkivet for Ormslev-Kolt, Hasselager og Stavtrup. Endvidere er der i arkivets årsskrift for 2025 en stor artikel om *”En særlig kvinde i Danmarkshistorien- Komtesse på Jarlsminde”*

1961: Jarlsminde set mod nord og Brabrand sø

Den lille skov ned mod engene i baggrunden blev kaldt Jarlsminde skoven, og her løber Brabrand stien igennem. Til venstre for skoven ses Jarlsminde mark og eng med det karakteristiske enligt stående ”Sparekassetræ”

med udgangspunkt i tidens arkitektoniske strømning, klassicismen. Det lange stuehus med frontispice, symmetri omkring midteraksen, store vinduer og tegltag viser, at Juliane Marie Wedel Jarlsberg ønskede, at hendes bolig skulle symbolisere velstand og prestige, og huset har sikkert skilt sig ud fra bøndergårdene i Stavtrup. Desuden tyder valget af lerjord og pisékonstruktion på, at Juliane Wedel Jarlsberg har ønsket at anvende samtidens moderne og ressourcebesparende byggeteknik.

Jarlsminde – et lerjordsbyggeri

Jarlsminde er opført omkring 1820, hvor lerjordsbyggeriet var særlig udbredt. Det vides ikke, hvorfor komtesse Juliane Marie Wedel Jarlsberg valgte at lade sin nye gård opføre i pisékonstruktion (stampet ler), men det er tænkeligt, at hun har hørt om byggemåden under familiens udlandsophold i Frankrig, eller mens hun boede i Nordsjælland.

Grundet sin beliggenhed i Stavtrup og sit arkitektoniske formsprog medvirker Jarlsminde til at illustrere bredden i danske lerjordsbygninger. Stuehuset er et fint eksempel på lerjordsbyggeri, som er formgivet

Reference til nutiden: I nutidens debat om klima og bæredygtighed forskes der meget i fremtidens byggematerialer. Mange har fået øjnene op for de muligheder, der ligger i at udnytte det moræneler, som findes i rigelige mængder i Danmark. Også på dette punkt har komtesse været fremsynet med byggeriet af Jarlsminde for 200 år siden.

1968: Jarlsminde set mod syd

Bemærk, at der ikke er udstykket øst for den nuværende Jarlsmindevej. I baggrunden kan man ane savværket på Ormslevvej.

Hovedbygningen er hvidmalet med røde vingesten. Gesimser af murværk draperer rundt om bygningen på alle sider og taget på gavlene er halvvalmet, mens kvistene er valmet.

Huset indeholder en særlig jernovn med en vestalinde figur fra 1817, som komtesen medbragte fra *Bærum Jernværk* i Norge.

Jarlsminde, hovedbygningen i dag

Gården består i dag af hovedbygningen i to etager og et udhus. Hovedbygningens midte er opdelt i en lille stue med en tilstødende havestue. Den østlige del har to stuer og ét stort rum, mens den vestlige del er opdelt i køkken og to mindre rum. Fra den centrale stue fører trapper udsmykket med klassiske balustre til overetagen, som har et badeværelse og en række rum.

Udhuset er opført af kampesten med gavle af gule teglsten og rummer et fredet bageri med ovn og et delvist nedgravet mejeri/malkerum.

Endvidere har både Stiften og Jyllands-Posten været på besøg i skrevet om livet nu til dags i en fredet bygning:

<https://stiften.dk/aarhus/livet-i-en-fredet-bygning-vi-lever-paa-husets-praemisser>

<https://jyllands-posten.dk/jpaarhus/ECE16269268/par-skal-spoerge-om-lov-foer-det-maa-bygge-nyt-koekken-i-dag-kan-vi-jo-se-hvilken-vaerdi-der-er-i-at-bevare/>

ERP/ Juli 2025